

Bretlands kongur, sum talar.

Vit eru nú færið fyrri at fylgja viðgerðini av hesi klagu feroyinga. Klagan er sum nevnt innførd í lögtingsbókina undir 5/7. 1617. Vit mega ætla, at hon er send av landi um ólavskuleitid 1617, í hvørt fall ikki við síðsta handilsskipi, sum vanligt tá fór um mikkjalsmessuna. Vit vita síðan, at klaga um skotskan fiskiskap við Føroyar hevur verið hjá Bretlands kongi um heystið 1617, send hagar gjøgnum danska sendimannin Carisius. Síðst í nov. 1617 fór hesin sendimaður heim aftur til Danmarkar og hevði við sær bræv, dagssett 22. nov. 1617, frá Jákupi Bretlands kongi til Kristian IV. Í hesum brævi sigur Jákup kongur seg ikki vera foran fyrri at taka stóðu í málinum, fyrrrenn hann hevur greiðari og betri váttaðar frágreiðingar um hesa klagu feroyinga.

Nú sæst dansk-norska stjórnin aftur at hava tikið hitt feroyska klagumálið til viðgerðar, tí hin 10. jan. 1618 hevur Kristian kongur IV skrivað Jákupi Bretlands kongi bræv á látinskum máli viðvíkjandi klagu feroyinga, og samstundis hevur hann latið klaguna úr Føroyum umseta á látinskt mál og letur hana tá fylgja við brævi sínum til Bretlands kongs. Við hesum fór so Carisius aftur til Bretlands. Tá nú klagan frá feroyingum í látinskari umseting er dagssett 4.7.1617, mega vit harav ætla, at sjálvt klagu-skjalid er vordid viðtikið á lögtingi henda dagin, meðan bókföringin í tingbókina er gjord dagin eftir.

Jákup kongur sendi tá skotska ráðnum (Lords of Secrete Council) alt málið til ummælis, og ráðið tekur so spurningin til viðgerðar fyrra part í mars 1618. Tað kall- ar inn umboðsmenn úr skotskum fiskibýum at geva frágreiðslu um fiskiskap skotanna undir Føroyum. Hesir mega ásanna, at feroyska klagan sigur satt frá, men verja seg við, at teir eru trongdir upp til Føroya at royna fiskiskap av hálendingum, sum hvørt ár í hópa- tali koma undir Hetland og Orkn- oyar at fiska heilt inn á eina sjó- mál úr landi. Kortini kundi hitt skotska ráðið ikki góttaka hesar grundir fyrri, at skotar fóru at ota seg inn undir land í Føroyum at fiska.

Ráðið setur tá upp tvey skjöl 12.3.1618 um fremmandan fiskiskap bæði skrivað á skotsk-enskum máli. Annað er bert um skotskan fiski- skap undir Føroyum, og hitt krev- ur, at kongur Bretlands gjøgnum sendimann sín í Hálendi beinan- vegin fær ásanning frá stýrinum har um, at hálendingar mega ikki fiska nærri teim skotsku oyggju- um, enn teir hava hóming av landi ella land í eygsjón (sight of land). Hetta var tað sjómarkið, ráðið í hinum brævinum hevði sett fyrri skotskan fiskiskap undir Føroyum, og ráðið heldur sterkt fram, at hetta er tað fiskimarkið, alheims- rættur ásetur. Havið innan fyrri henda mark skal vera heimasjógvur bert til brúks fyrri landsins íbúgv- ar, í víðari týðning fyrri ríkisins borgarar skotar, sum vórðu tiknir innan fyrri nevnda mark í Føroyum, kundu rokna við at spæla av við skip og góðs og víðari at verða dómdir undir straff av tí skotska ráðnum. Kunngerð um hetta evnið varð send øllum skotskum fiski- býum.

Annars kundu einstakir skotar fáa serloyvi feroyinga ella ríkisstý- risins undir umsjón at fiska innan fyrri mark í Føroyum, men av ein- um øðrum skjali sæst tað, at teir

fyrri hetta hava givið eitt vist árligt gjald.

Hetta skotska ummælið í fiski- marksmálinum varð sent Bretlands kongi, sum samstundis hevði bræv- ið 10. jan. 1618 frá Kristiani kongi at meta seg eftir. Í hesum brævi minnir Kristian VI Jákup kong á skjal, sum sett varð upp um skot- anna fiskiskap undir Føroyum og sigling at landinum »í farnum dog- um«, og hann biður hann tí »skotsk- um íbúgvum álvarsamt og heilt at nokta nevnda fiskiskap undir hesum oyggjum« (Føroyum). Víðari ferir Kristian kongur fram:

»Hóast soleiðis alment er lovað okkum tygara hátignar bróðurliga vælvild, og vit sanniliga hava tað skrivligt í skjali, at hetta forboðið eftir tygara hátignar boðum langt síðan er vordid kunngjort, siggja vit hóast tað tó av endurtiknum klagum til okkara frá síðstnevndu íbúgvum í farnum árum ikki bert, at hitt skyldiga lýdni móti tygara hátignar forboði er vordid svika- ligt, men at fólk úr tygara tíð núv tíðari enn áður er komið sam- an um henda fiskiskap og av nýggjum at hava givið teim nevndu Føroya íbúgvum størstu grund til klagu um tey teim frátiknu fiski- rættindi«.

Vit siggja her, at Kristian kong- ur IV leggur ikki fingrarar inn- um í sínum krovum til Bretlands kongs viðvíkjandi klagu feroyinga, og hann tykist eisini at hava nak- að fast um at halda. Eg veit ikki, um tað skjalid, kongurin sipar til, er okkum varðveitt; eg havi ikki rakt við tað. Eitt skjal á latíni 1.4. 1591 frá Jákupi kongi VI av Skotlandi (í 1603 Jákup I av Bret- landi) um skotskan fiskiskap við Føroyar til landsstjóra Føroya og feroyinga er enn til skjals. Hesin landsstjóri er annaðhvørt legmaður ella fúti. Hetta er eitt fylgisskjal, tveir skotar hava við sær til Fø- roya. Jákup kongur biður har fero- yingar um at taka væl móti hes- um monnum og ansa eftir, at teir koma ikki at lata stórri gjald enn vanligt. Hesir menn tykjast at hava havt serloyvi at fiska á heimasjógv- i feroyinga, og reglan, sum skotska ráðið sipar til í brævi sínum 12.3. 1618 um serloyvi til fiskiskap und- ir umsjón tykist tí longu at hava verið í gildi um 1590.

Av øllum hesum siggja vit, hvussu dugliga Friðrikur kongur II og son- ur hansara Kristian IV hava roynt at halda fremmandar fiskimenn og sjórenarar burtur frá Føroyum. Tað lyftið, Kristian kongur IV fekk av Bretlands kongi 27.3. 1618 gav enntá feroyingum víðari sjó- mark, enn íslendingar og norðmenn nakrantíð áður hava havt. Bretlands kongur boygdi seg her fyrri krov- unum frá dansk-norskom kongi um heilt at útiýsa tegnum sínum frá fiskiskapi undir Føroyum, og so- leiðis gekk hann ikki beinleiðis sjónarmiðunum frá skotska ráð- num (sight of land) á móti, hóast ráðið týðuliga bendi á alheims rætt- arreglur. Í brævinum 27.3. 1618, sum er skrivað til Kristian kong IV tekur Jákup kongur soleiðis til orða:

»Hvat ið viðvíkir stríðnum um fiskiskap við Føroyar, hava vit ikki kunnað svarað tygum beinanvegin, tí vit noyddust at biða, til ráð- harrarnir í Skotlands kongariki, sum í hægsta stigi hava áhuga í málinum, kundu verða ráðspurdir, og hesir hava, eftir at málið er gjølla kannað, og klagan frá tegn- um tygara er vordin greið, fyrst samankallað úr øllum teim mest týðandi býum teir menn, sum eru

vanir at sigla hagar, og munnliga framfört okkara vilja og harnæst við einum í navni okkara kunn- gjørðum boði mint á, at hvør teirra fram í tíðina skal lata vera at fiska um nevndu oyggjar og halda seg frá av tegnum tygara á nakran hátt at verða orkymlaðir. Soleiðis eru vit fullvisir í eftir tygara há- tignar sinni og hugsunnarhátti, at hetta mál er endað somuleiðis, sum vit yvirhovur vilja samskipa alt annað á tann hátt, sum tað við bróðurligum kærleika kann soma seg fyrri hin alnæra vinskapi, ið er okkara millum.«

Orsøkin til hesa avgerðina frá Jákupi kongi er óivað tann, at har hevur fyriligið ein sersáttmáli longu frammanundan, sum Kristian kong- ur jú bendir á. Sersáttmálin gong- ur fram um alheimsreglur. Frá bretskari áðongd í fiskiskapi sluppu Føroyar tó aldri heilt, men eftir lögtingsbókini at doma tykist henda áðongdin at hava verið minni árinu 1620—1630.

Við hesi frágreiðing, sum orð fyrri orð byggir á søgulig skjöl, kann ein og hvør meta, hvat hitt nevnda rit frá Poul Petersen viðv. hesum tíðarskeiði hevur at týða. Í eini bláðgrein at taka søgu okk- ara sjómarks til viðgerðar er ógjör- ligt, og sokallað »yvirilit«, sum einki siga og stundum bert eru mis- visandi, eru ofta betri ógjörð. Held-

ur ikki kann nakað yvirilit verða gjørt av manni, sum aldri er ging- in til botns í søguligum spurningi. Tað er harmiligt, at landsstýri okk- ara ikki kann siggja slíkt. Ein full- figgið søga yvir okkara sjómarks- spurning verður ikki fingin til vega nú, tá ið menn ætla at leggja spurn- ingin fyrri á Romaborg. Vit hava jú eisini gjøgnum landsstýrið og ríkisstýrið gjørt sersáttmála við Bret- land um okkara sjómærk 9 ár fram í tíðina. Hvat kann tað nytta lands- stýrinum nú at sprakla í tí hafti, tað sjálvt hevur bundið seg í fyrri 3 árum síðan?

Sendinevndin til Bretlands í fjór- eins og landsstýrisins áheitan á Dánjal Nolsøe dómara um at hjálpa sær sum sakkønur í sjómærksmá- linum eru ein ásannan um slitt egid hjálparloysi í hesum spurningi. Øll minnast vit, hvussu Dánjal Nolsøe, innan sáttmálin var gjørdur við Bretland í mars 1955, í góðari tíð við fleiri greinum í Dimmaletting royndi at fáa okkum frá at gera slíkan sáttmála, og vit minnast eis- ini, hvussu illa Dimmaletting, um- boðandi sambandið og fólkaflokk- in í sjómærksmálinum, tá fór við Dán- jali. Nú hevur hetta sama lands- stýrið sett hann til at greiða ta flokju, sum hann sjálvur í góðari tíð ráddi landsstýrinum frá at koma okkum í.

Louis Zachariasen.

Skipafelagið Føroyar

TELEFON 1225

Tórshavn

FÆRØSK MARGARINE

Vita No 1

VITAMINISERET

FÆRØSKT PRODUKT

FINT PRODUKT

TRYGGINGARSAMBANDIÐ FØROYAR

Føroya Kríggstrygging . telf. 1086
Føroya Brunatrygging . telf. 1089

Føroya Sjóvátrygging . telf. 1086
Føroya Vanlukutrygging telf. 1721

Vit tryggja:

Bátar - skip - vøru - hús - innbúgv - ferðagóðs bilar o. a.

Føroyingar eiga at tryggja í landsins egnu trygging

GRÓT OG SKERVUR

Øll, ið vilja keypa skerv ella grót, eiga at venda sær til kommunukantórið.

Grót og skervur megu verða goldin fyrst, áðrenn tey verða heimtað.

Bilstjórar verða ámintir, at teir ikki kunnu heimta grót ella skerv uttan við einum limi av vegnevndini ella einum umboðs- manni fyrri kommununa.

FROÐBIAR SÓKNAR KOMMUNA